

צידה לדרך

עלון תורני אקטואלי ליילי ישראל

ייל מידי שבוע עם תכנים מגוונים!

פרשת תולדות

עלון מס' 26

בדרך התפלה

עלון זה מוקדש לע"נ מרן הגאון רבי דוד פיינשטיין זצוק"ל, חבר מועצת גדולי התורה ויו"ר הנהלת החינוך העצמאי בארה"ב ולרפואת הרב אברהם נחמן בן שיינע רחל בתושח"י

ש'לש מתוך האמהות: שרה, רבקה ורחל - עקרות היו, ולאחר תפלה נפקדו בפרי בטן. בורא העולם חפץ בתפלותיהן של האמהות, ולא ברה אותן בילדים, כדי לשמע את תפלתן. מדרש אחר מתאר רגע דרמטי ומכונן בהסטוריה של עם ישראל, שארע זמן קצר אחרי יציאת מצרים. פרעה רודה אחרי בני ישראל בנסיון לתפס אותם ולהשיב אותם מצרימה, ובני ישראל חוששים ומתחילים להתפלל. "למה עשה הקדוש ברוך הוא להם כה?" שואל המדרש, ומשיב: "שהיה הקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתן."

למה הדבר דומה? רבי יהושע בן לוי מביא על כה משל. מלך אחד היה בדרך ביצור, כש'לפתע שמע צעקות: הצילו! הצילו! הצילו! הצילו! הצעקות המלה נחפו לעזרה, וראה שקולות הצעקה הגיעו מכוונה של נסיכה, בת אצולה שנפלה בידי שודדים. הציל אותה והביאה למקום ישוב.

פרשתנו פותחת בתאור צפיתם של יצחק ורבקה לילדים. משה שנים ארכות לא זכו לפרי בטן, עשרים שנה של צפיה! ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו". יצחק מתפלל בעבור אשתו, וחז"ל הוסיפו ופרשו שהתפלל מול אשתו - יצחק עומד בזוית זו ומתפלל, ורבקה עומדת בזוית אחרת ומתפללת. לא נאמר "ויתפלל יצחק" אלא "ויעתר יצחק". עתירה היא מעשרה לשונות של תפלה, ופרושו כפי שפירש"י: "הרבה והפציר בתפלה".

חז"ל למדונו כי תפלה מסגלת להתקבל במקום קדוש, ועל כן נסעו יצחק ורבקה אשתו להר המוריה, למקום העקדה ושם התפללו, כדי לעורר זכות לפני רבון העולמים. "כאן נעקדתי לכבודה, כאן פשטתי צוארי למענה, אנא ה', קבל תפלת! ואכו, התפלות התקבלו, ותהר רבקה אשתו".

דועים דברי חז"ל: "למה היו אמהותינו עקרות - שהיה הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים".

לדבר. הוא הכניס את ידו לשקית, והוציא ממנה סדור תפילה לתלמידים השיה לבנו. "מה מיחד בסדור הזה?" התעניינתי, "מדוע הסדור גרם לך להתרגשות רבה כל כך?"

הרופא ספר: "לפני כחמש עשרה שנה התחתנתי עם אשתי. כעבור מספר שנים בהם לא זכינו להפקד, נודע לנו, לצערנו הרב, כי על פי הרפואה, אין סכוי שנוכח להביא ילדים לעולם, לכן, לאחר זמן מה קבלנו לאמוץ תינוק חמוד, גדלנו וחנוכנו אותו במסירות רבה."

"לפני כשנה", ממשיך הרופא לספר, הבן המאמץ עלה לכיתה א' בתלמוד תורה. כעבור מספר חודשים, נערכה לילדי הכיתה 'מסבת סדור', שבה קבל כל ילד סדור תפילה מהדר. והנה, לאחר המסבה, הבחנתי שהבן נתון בהרגשת רוממות לא רגילה. פניו היו קורנות מאשר והיה אפסר לחוש את ההתרגשות הגדולה המתחוללת בקרב. גם כשהגיע הבייתה הוא היה מרגש עד מאד.

"בני היקר", פניתי אליו, "מה היה היום, מדוע אתה כל כך מרגש?" "מה השאלה?", תמה לעברי, "הרי קבלתי היום סדור!" המשכתי להתעניין: "ורק בגלל שקבלת סדור אתה כל כך מרגש ונסער?" והבן שעדין בטוח, שאני אביו האמת, השיב כשעיניו מוצפות בדמעות: "אבא, הרי עכשו שיש לי סדור, וברוך ה' יודע אני להתפלל, אוכל לבקש מבורא העולם - תן לי אה! מעתה לא אפסיק להתפלל, לזעק לבכות ולהתחנן - אנא רבונו של עולם, חוס ורחם עלי. אני רוצה אה!"

"כל כך רחמתי על הילד התמים והצדיק. ליבי ממש נחמץ בקרבי. אה ודאי שלא גליתי לו, שאין כמעט כל סכוי, שנוכל להביא ילד לעולם שיהיה אחיו."

וכאן, הרופא הבכיר אינו מתאפק ופורץ בככי, ומסיים את ספורו: "מסבת הסדור נערכה לפני פחות משנה, היום זכינו בסיעתא דשמיא להכניס את בננו הנולד לנו - לאחר חמש עשרה שנות עקרות, בבריתו של אברהם אבינו!" כמה מדהים ומחזק הפח הנפלא של התפילה מעמק הלב, שבכחה לפתח שערי שמים ולהוריד ישועות.

חלפו ימים והמלה המציל בקש להתחתן עם הנסיכה, אבל היא סרבה אפלו לדבר אתו. מה עשה המלה? שלח שודדים אל הנסיכה ואז היא החלה לצעק אל המלה שיבוא לעזרתה. כששמע את קולה, אמר לה: רציתי לשמע את קולך... האם פעת תזכרי את חסדי?

כה גם היה עם בני ישראל, כשסבלו במצרים תחת עוניי פרעה, הם היו זועקים לבורא העולם שיגאל אותם. אבל כשהשתחררו מהעבדות ויצאו לחרות, כבר לא צעקו אל ה', ולפיכה ה' הכניס בלב פרעה לרדף אחריהם, כדי שעם ישראל ישובו להתפלל אליו. ועל כך אומר הפסוק: "ונתי בחגי הסלע השמיעני את קולי!"

מענין למצא רעיון דומה כבר בבריאת העולם. בגמרא מובאת סתירה לכאורה בין שני פסוקים; פסוק אחד מספר לנו שכבר ביום השלישי לבריאת העולם הארץ הוציאה דשא, אבל ביום הששי נאמר ש"כל שיח השדה טרם יהיה בארץ", דהינו שעדין לא גדל שום צומח. כדי לישב בין שני הפסוקים, מסביר האמורא רב אסי את ההסבר הבא: עשבים צצו כבר ביום השלישי, אה לא גדלו עד שביום הששי הגיע אדם הראשון והתפלל עליהם ובקש על גדילת הצמחים. "ללמדה שהקדוש ברוך הוא מתאנה לתפלתו של צדיקים".

ראינו אם כן את האמהות שחכו שנים לפרי בטן. את עם ישראל שברח מבהל מפני פרעה, ואת הדשאים שחכו בקצר רוח; כל אלו קרו למטרה אחת בלבד - בורא העולם חפץ לשמע את תפלת ילדיו!

וכל כך למה? ה' חפץ בקרבנות. הקב"ה רוצה שנשארו קרובים אליו - ועל כך נאמר "קרוב ה' לכל קראיו, לכל אשר יקראהו באמת".

על כחה של תפילה ספר הגאון ר' יצחק זילברשטיין שליט"א ספור מרגש ונפלא: "לאחר אחד משעורי הרופאים שמסרנו לפני רופאי ישראל, הבחנתי ברופא בכיר הממתין לי מחוץ לפתח בית המדרש. כשפניתי אליו, ראיתי שבידו אוזח שקית וסבר פניו מרגש מאד. שאלתי אותו: "דוקטור, רצית לומר לי משהו?" מחמת סערת הרגשות שהיה שרוי בה, היה קשה לו מאד

בְּדֶרֶךְ הַתּוֹרָה

אהלים" - אהלי שם ועבר, בתי מדרשות. הוא יושב ולומד! תלמיד חכם אינו זה "שיודע" אלא זה שלומד!

בכל דור ודור שמרו אבותינו על מצות למוד התורה כעל בבת עינם. יהודי קובע שעורים יומיים, בחבורה או בחברותא, למוד בבית ולמוד בבתי המדרש. הלמוד הוא מרכז חיי היהודי. כל סדר יומו סובב סביב שעות הלמוד. חז"ל אומרים, כי כפאשר אדם עומד בפני בית דין של מעלה לאחר מלוי ימיו ושנותיו, אחת השאלות הראשונות שהוא נשאל היא השאלה: "קבעת עתים לתורה?"

באחת מדרשותיו של רבנו עובדיה יוסף זצ"ל, אמר כי ישנו כלל בהלכה: "כל קבוע - כמחצה על מחצה". ודרש כמין חמר; על היהודי להקפיד על קביעת עתים לתורה - שהלמוד יהיה קבוע! תור לרופא? - אחרי הלמוד. השתתפות בארוע? - אחרי הלמוד. הלמוד הוא בזמן קבוע בכל יום, וסביבו מתנהל מהלך היום. מי שעושה כה, הרי זה נחשב "כמחצה על מחצה". וכה, גם אם לומד שעה אחת ביום, פיון שהקפיד על הקביעות, נחשב לו בשמים כאלו למד חצי יום!

הכמות העולם תלויות בידע. על הרופא לדעת את חכמת הרפואה, הנגר צריה לדעת איה לעבד עם עץ והחייט הוא זה שיודע את אומנות התפירה. שונה הוא הדבר בתורה הקדושה, בה מצויים אנו בשתי מצוות מקבילות: האחת - מצות ידיעת התורה. על יהודי לדעת את חלקי התורה בכדי שיוכל לשמר, לעשות ולקיים. והמצוה השנייה - היא מצות למוד התורה. על היהודי ללמד ולשנון גם את חלקי תורה שפבר מפיר. זאת אומרת: כפאשר אדם לומד פרשה במקרא, פרק במשנה או בגמרא, או נושא הלכתי שטרם למד ואינו מפיר, מקיים הוא שתי מצוות - הוא לומד לדעת חלק חדש בתורה, ובכה מקיים מצות ידיעת התורה, ועל עצם הלמוד מקיים מצות למוד התורה. ואם הוא משנון חלק בתורה שהוא כבר מפיר - למרות שאינו מחדש ואינו מתקדם - הריהו מקיים מצות למוד התורה.

עמוד ההלכה, רבנו שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, דרש זאת בפרשתנו "ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה". כמה קרוי עשו ציד? בכה שהוא יודע ציד. אה הקשר של יעקב אבינו לתורה, לא תלוי ב'ידיעה', אלא בלמוד! "ויעקב איש תם ישב

בְּדֶרֶךְ הַצְּדִיקִים

בעיניה ליקווה, שהפכה להיות אם-הישיבות בארצות הברית עד עצם היום הזה.

הרב קוטלר היה בין המיסדים המרכזיים של 'מרכז החנוה העצמאי', מתוה אכפתיות ואחריות לכל ילד וילדה באשר הם. הוא פתח רגליו לארצה ולרחבה של ארצות הברית, במטרה לגייס כספים לבסוס 'החנוה העצמאי'. למרות שהוא נשא בעל ישיבתו, ישיבת ליקווה, השקיע רבות גם באסוף תרומות למען החנוה העצמאי שבארץ ישראל.

השבוע, ביום ב' בכסלו חל יום פטירתו של המאור הגדול, רבנו אהרן קוטלר זצ"ל. הרב קוטלר, מגדולי הדור אשר נמלטו מאימת הנאצים ומצאו חוה מבטחים באמריקה, השקיע רבות בשקום 'עולם התורה'. באותם ימים שאחרי מלחמת העולם השנייה. רב האנשים עסקו בשקום משפחתי וכלכלי, עסקו בעבודה ו'ביזנס'. אה רבי אהרן עמל לרומם את קרן התורה. הוא יסד את ישיבתו 'בית מדרש גבוה'

וכך, בכל שנה ושנה ידונו אותה מחדש - בזכויות מצטברות ומתוספות. אין גבול לגדל הזכות! אחרי מאה שנה עוד יסיפו לה זכויות בעולם האמת על נכדיו של ילד זה, כי בזכות תרומתה זכית להציל דורות! השקעה נצחית שתמשיך להניב פרות למניפי תרומה למלאכת הקדש.

'קרן ההסעות' הוא מפעל המקנה זכויות לנצח נצחים. זהו גלגל הצלה ענק של הצלה רוחנית והסעת תלמידים מדי יום ביומו למסודות תורה בהם מקנים לילדים ערכי נצח והשקפה טהורה וזכה.

הבקר, (בעת כתיבת שורות אלה) התקשר לפעיל מרכזי ב'קרן ההסעות' אדם שהציג את עצמו כ'תמיר אביו של נריה' (השמות אינם בדויים), וספר: "אחת ההחלטות הטובות שאשתי ואנכי עשינו בחיים, היא ההחלטה לרשם את בננו נריה לתלמוד תורה! וזאת רק בזכות ההסעה הנוחה והזמינה. ללא הסעה מהישוב שלנו - זה לא היה קורה!"

רבי אהרן קוטלר מביט עלינו ממרום, רואה ומתרגש. זה חלקי מכל עמלי. כמה ימים, שבועות וחדשים כמת רגליו למען החנוה העצמאי, כמה לילות ישן בתחנות רפכת במקום לנוח בביתו, כמה השקיע וטרח. ב"ה המערכת החנוכית פורחת לאורם ובהדרכתם של גדולי ישראל שליט"א ובעזרתם של "ברי דעת" המבינים את גדל הזכות להיות שתף בנשיאה בעל - ובנסיעה לבית הספר...

באחד מנאומו הצבוריים למען "החנוה העצמאי", פתח בשאלה: כל אדם מתייבב בפני בית דין של מעלה לאחר פטירתו מן העולם. שוקלים את מעשיו, בודקים את הנהגותיו, מכריעים בין מעשיו הטובים לרעים והפסק נתן בעולם האמת - גן עדן, או שחלילה עליו להטהר קדם בגיהנם ורק אח"כ להגיע לגן עדן. אם פה, שואל הרב קוטלר, מהו "יום הדין הגדול והנורא" לעתיד לבוא, עליו נאמר פי יבדקו כל אדם מי יזכה לקום לתחייה ולחיות לעולם הבא? זאת ועוד, הגמרא מלמדת כי בכל שנה ביום ראש השנה ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפני השם'ת. על מה דנים את המתים? הרי כבר דנו אותם בעת פטירתם?

ובאר בהתרגשות, כל אדם נדון בעת פטירתו על מעשיו לארץ ימיו חייו. אף זה לא נגמר עכשו! רבי אהרן לקח את דמותו התמירה של רש"י הקדוש, ובאמצעותו הסביר את דבריו: "רבי שלמה יצחקי חי 65 שנה, בהם הרביץ תורה והרבה במעשים טובים. הפיץ בקרב בני התורה 'קונטרסים' בהם באר את המקרא והתלמוד, פתח צהר לכל לומד מנער ועד זקן. רש"י נפטר עטור מעשים והותר אחריו תלמידים רבים וצאצאים גדולי תורה. נשמתו עלתה למרום ובשערי בית דין של מעלה הכריזו: "פתחו שערים ויבא גוי צדיק!" הוא נדון לחיי נצח במחצת נשמות גדולי ישראל. אה מעשיו הטובים של רש"י לא נעצרו עם פטירתו! נשא הרב אהרן קוטלר את קולו ברגש: "הרי ממשיכים עד ימינו אנו להבין ולהשפיל בדברי תורה בזכות רש"י הקדוש! כל ילד וילדה מתענגים עם פרושיו על פסוקי התורה, בחורים מבינים עמודי הגמרא בזכותו. אברכים לומדים 'תוספות' שנכתבו ע"י תלמידיו ונכדיו. כל זה בזכותו! מדי שנה, ביום הרת עולם נדון רש"י מחדש! מתוספים לו זכויות רבות, 'רבי'ות' ללא סוף!

המשיך הרב קוטלר והחזיר את קהל שומעיו המרתק, לעולם ההנה; פה הדבר גם עם המרים תרומה להצלת ילדי ישראל מחנוה קלוקל. בזכות התרומה שלה עוד ילד יהודי יקרא קריאת שמע ויזכה ללמד תורה, בזכותה יניח תפלין וימשיך לשיבה קדושה ובזכותה יקים בית יהודי כשר!

בְּדֶרֶךְ הַפְּרִשָּׁה

ברקיעת תרופות כשאינו נעדר מהמרפאה. לעת זקנותו, קרא הרופא לעורך דין ובקשו לרשם צוואה. העו"ד שהפיר את בנו המצלח של הרופא אמר: "אני מבין בודאי שכבודו רוצה לרשם הכל על שם הבן הקטן?" "לא", השיב האבא, "רשם הכל על ששת הבנים האחרים, ולקטן אל תתן כלום!" התפלא עורך הדין ונעק: "מדוע?"

השיב הרופא החכם: "בני הקטן אינו זקוק לכסף שלי. הרי לאחר מותי - כל הקליניקה שלי תעבר לרשותו, כי לאחיו האחרים אין ענין בה. המוניטין שלו כבר גדול, הלקוחות שלי מכירים אותו, הם יגיעו אליו והוא יתפרנס בכבוד.

לעמתו - אחיו זקוקים לכסף כדי להמשיך בבזבזנות שלהם. אין לי ספק כי עד מהרה לא ישאר מכל הונו מאומה, כי בטפשותם הם יבזבו אותו מיד. אף חושש אני שאם אתן גם לו כמותם, יבואו הם אל האח הקטן וידרשו את ממונו בטענה: "כל העשר שלך הוא מאבינו. הרי קבלת חלק כמונו ובנוסף קבלת גם את רווי המקצוע..." כעת, כשלא קבל מאומה, ממילא לא תהיה לאחים תרעמת על אחיהם הקטן..."

כן הוא הנמשל: יצחק ידע שיעקב יהיה 'מסדר', שהרי למוד התורה שילמד, יביא עמו עשר וכבוד כמאמר חז"ל: "ארה ימים בימינה בשמאולה עשר וכבוד" ... הוא רצה למנע מעשו להתנפל לבנו יעקב בעתיד ולכן העדיף לברה דוקא את זה שזקוק יותר לברכותיו..."

בפְּרִשָּׁה נלמד כי יצחק אבינו מעדיף לברה את עשו. הוא מבקש ממנו שיצוד לו ציד ויעשה מטעמים "בעבור תברכה נפשי בטורם אמות". מדוע מבקש לברה דוקא את עשו ולא את יעקב? יש התולים זאת בעורונו של יצחק אבינו, בהיותו סומא לא ראה מעשיו הרעים של עשו בנו... אה לא כן, צדיקים אינם זקוקים לעינים בשביל לראות! צדיקים רואים את נשמת האדם, את פנימיותו, וברור לנו כי עשו לא הצליח לרמות את אביו. אם כן, אפוא, מדוע בחר לברה דוקא את עשו?

מתרץ רבנו משה 'האלשיך הקדוש' על פי משל, למה הדבר דומה: היה רופא שהצליח במלאכת ריקיעת תרופות ועקר ממחיותו היתה בצמחי מרפא ובשיטות יעילות לרפוי חולים. רבים נתדפקו על דלתותיו, והוא התעשר עשר גדול. שבעה בנים היו לו לרופא. אף לצערו, בניו היו הוללים ומתענגים, שוקעים ברכישת בגוד ובטיולים ברחבי המדינה. בהיות אביהם עשיר גדול מיצור תרופות טבעיות ומכירת שקויים ומשחות פלא, חיו הבנים חיי ראוה מבלי להשקיע בפיתוח אישי ורכישת דרכי החכמה.

רק הבן הקטן היה לאביו לעזר. הוא היה מתלוו אליו בלכתו ביצר ובבקעה לתור אחר צמחי המרפא. הוא היה מסייע לאביו ברקיעת הסממנים. ישב לצדו, למד את סודות הרפואה, עמד על דרה גדול הצמחים המיוחדים ואף התנסה בעצמו

בְּדֶרֶךְ הַמִּדּוּת

שיש בלבי עליו. בסוף פְּרִשָּׁתו מצוה רבקה את יעקב בנה לנוס לחרו, לבית לבן אחיה, וזאת בגלל עשו אחיו המבקש להרגו. היא ממשיכה ואומרת: "וישבתי עמו ימים אחדים עד אשר תשוב חמת אחיה - עד שוב אף אחיה ממך ושכח את אשר עשיתי לו ושלחתי ולקחתיך משם". כפל הלשונות מעורר שאלה, מדוע הכפלו הדברים?

שלמה המלך קבע כלל לחיים והגדיר לנו את קשרי הגומלין בין בני אדם: "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם". כשם שבמים נראים בדיוק תווי פניו של המסתכל בהם, כך יחס הוילת אלינו הוא שקוף מדק של יחסנו אליו. מה שאני מרגיש מצד זה - כך חברי מרגיש אלי מצד אחר. כאשר אזהבים את השני - גם בלבו מתעוררת אהבה. אם ח"ו אני מרגיש שאדם שונא אותי, זה בגלל

מהוריו הצדיקים.
לקח זה, חשוב עבורנו ומעשי לחיינו מדי יום
ביומו. בכדי להגביר את אהבת חברינו אלינו –
נגביר אנחנו את אהבתנו אליהם. ובכדי למנע
פעם ומדון כלפינו, נבער מלבנו רגשי טינה
והקפדה על האחרים.

דרש הגאון רבי יצחק מוולוז'ין (בנו של רבנו רבי
חיים), שפונתה היתה שיעקב ישהה בבית לכו
עד שלא תהא בלבו של עשו טינה עליו. ומתי זה
יקרה? כאשר לא תהא גם בלבו של יעקב שום
טינה על אחיו הסורר שבגללו עליו לנדד לבית
לכו הארמי, לצאת מארץ ישראל, ולהתרחק

בדרך החידה:

ענו על לפחות אחת מהשאלות הבאות:

- הפגשתי רבו על שתי הפאות הראשונות שחפרו עבדי יצחק, ואלו על הפאר השלישית לא רבו.
מה דורש על פה רבנו הרמב"ן בפרושו על הפרשה?
- יצחק אבינו חי 180 שנה. מדוע חי אברהם אבינו 175 שנה בלבד?
- על איזה פסוק פותב רש"י: "איני יודע מה מלמדנו"? מה אנחנו צריכים ללמד מדברים אלה?

שלחו לנו למייל: zaida@kerenh.org.il או לפקס 03-8004455
ומי שפתר את החידות – נפרסם את השם שלו עם הפתרון בעלון הבא.

תשובות לפרשת חיי שרה

- מנין שכל אנשי העיר הניחו מלאכתם ובאו ללויה של שרה אמנו?
שנאמר בפסוק בו כתוב שאברהם דבר עם עפרון: "באזני... לכל באי שער עירו"
כמה פעמים מזכר השם "אליעזר" בפרשתנו, בפסוק הבאת פלה ליצחק?
שמו של אליעזר לא מזכר כלל, הוא רק קרוי "העבד" או "האיש" (שמו מופיע רק פעם אחת בתורה, כאשר
אברהם מבקש מה' שיזכה לזרע).
מאיזה פסוק בפרשתנו דורשים פי "יצחק אבינו תקן תפלת מנחה?"
מן הפסוק: "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב... ודרשו חז"ל כי 'שיחה' היא 'תפלה'.

הפותרים: נפתלי ח. | שלמה ה. | אביגדור ה. | משה צ. | רבקה ד. | רותי ה.

מעונינים להנציח את העלון הבא לזכות יקירכם?
צרו איתנו קשר במייל: zaida@kerenh.org.il

רוצים את העלון אצלכם?

שלחו בקשה לדוא"ל zaida@kerenh.org.il ונשלח אליכם!

ת.ד. 257 בני ברק או בהעברה לבנק הפועלים סניף 655 מס' ח-: 339991 קרן הסעה וסיוע לתלמידי החינוך העצמאי ע"ר 5-804-659-95
התרומות מוכרות לצרכי מס לפי סעיף 46 כמו"כ ניתן לתרום בקלות ובמהירות בכל עמדות "נדריים פלוס" ברחבי הארץ